

Käräjätuomarin ja aluesyyttäjän menettely syyteoikeudeltaan vanhentuneita syytekohtia sisältäneessä rikosasiassa

ASIAN VIREILLETULO

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaan oikeuskansleri tarkastaa rangaistustuomiot, joita koskevia ilmoituksia erikseen säädetyin tavoin lähetetään oikeuskanslerinvirastoon.

Tarkastuksessa havaittiin, että Keski-Suomen kärjäoikeus oli 8.8.2019 asiassa dnro R 19/1233 antamassaan tuomiossa nro 19/133133 tuominnut vastaajan muun ohella 29.4.2017 tehdyistä vahingonteosta ja vangin karkaamisesta, joita koskeva haaste oli annettu hänelle tiedoksi vasta syyteoikeuden vanhennuttua 26.6.2019.

Asiasta alustavana selvityksenä kärjäoikeudesta hankitusta arkistopäiväkirjatulosteesta kävi ilmi, että asia oli saapunut kärjäoikeuteen syyttäjältä vain kolme päivää ennen edellä mainittujen rikosten syyteoikeuden vanhentumista.

SELVITYS

Asiaa ratkaistaessa kärjäoikeuden puheenjohtajana toiminut käräjätuomari B on antanut selvityksensä ja Keski-Suomen kärjäoikeuden laamanni lausuntonsa.

Selvityksensä asiassa on lisäksi antanut syyttäjänä asiassa toiminut Länsi-Suomen syyttäjälueen aluesyyttäjä A. Apulaisvaltakunnansyyttäjä on antanut asiasta lausuntonsa.

RATKAISU

1 Käräjätuomarin menettelyn arviointi

Rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan syyteoikeus vanhentuu, jollei syytettä ole nostettu kahdessa vuodessa, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on enintään vuosi vankeutta, sakkoa tai rikesakko. Rikoslain 35 luvun 1 §:n momentin mukaan ankarin rangaistus vahingonteosta on enintään yksi vuosi vankeutta. Rikoslain 16 luvun 16 §:n mukaan ankarin rangaistus vangin karkaamisesta on enintään yksi vuosi vankeutta. Rikoslain 8 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan syyte katsotaan vanhentumisajan kulumisen katkaisevalla tavalla nostetuksi, kun syytettävälle on laillisesti annettu haaste tiedoksi tai häntä vastaan on hänen henkilökohtaisesti oikeudenkäynnissä läsnä ollessaan tehty rangaistusvaatimus.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on virkatoimissaan oltava tunnollinen ja huolellinen.

Käräjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toiminut käräjätuomari B on selvityksessään myöntänyt, että vahingontekoa ja vangin karkaamista koskevat syytekohtat ovat olleet vanhentuneet ja että vanhentuminen on jäänyt häneltä huomaamatta. Hänen ilmoittamansa mukaan syytekohtien vanhentuminen on jäänyt huomaamatta huolimattomuuden vuoksi. B:n mukaan kyseessä olevilla rikoksilla ei ole ollut konkreettista korottavaa vaikutusta vastaajalle tuomittuun ehdolliseen vankeusrangaistukseen.

Rangaistuksen tuomitseminen rikoksesta, josta rangaistusta ei lain mukaan voi enää seurata, on omiaan heikentämään luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen ja vaarantaa merkittävästi vastaajan oikeusturvaa. Virhe on lähtökohtaisesti luonteeltaan vakava ja sijoittuu tuomarin tehtävien ydinalueelle eli lainkäyttöraatkaisun tekemiseen.

Kyseisenlainen virhe saattaa vakavuutensa perusteella tulla arvioitavaksi rikoslain 40 luvun 10 §:ssä tarkoitettuna tuottamuksellisena virkavelvollisuuden rikkomisena. Rikosvastuu edellyttää mainitun pykälän mukaan kuitenkin, että teko ei sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat huomioon ottaen ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Korkein oikeus on hakemuksestani 5.2.2021 (dnro H2020/92) purkanut käräjäoikeuden tuomion siltä osin kuin vastaajan syyksi oli luettu mainitut vahingonteko ja vangin karkaaminen sekä vastaajalle tuomitun yhteisen vankeusrangaistuksen osalta. Korkein oikeus on palauttanut asian Keski-Suomen käräjäoikeuteen uuden yhteisen vankeusrangaistuksen määrittämiseksi muista vastaajan syyksi luetuista teoista. Keski-Suomen käräjäoikeus on 16.4.2021 asiassa R

21/392 antamallaan tuomiolla 21/116785 määrännyt vastaajan yhteiseen 3 kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Alkuperäisessä 8.8.2019 annetussa tuomiossa käräjäoikeus oli tuominnut vastaajan vanhentuneista rikoksista ja hänen syykseen asiassa luetuista muista rikoksista yhteiseen 4 kuukauden vankeusrangaistukseen.

B:n virheellisestä menettelystä ei ole aiheutunut vastaajalle haitallisia täytäntöönpano-seurauksia. Kyse on ollut käsiteltävänä olleen rikoskokonaisuuden yksittäisistä syytekohtista ja oikeudenkäynti on siten ollut muiden syytekohtien käsittelemiseksi tarpeellinen. Syyte-oikeuden vanhentuminen ei ole myöskään ollut seurausta B:n omasta menettelystä. Tapahtunut virhe on korjaantunut haettuani korkeimmalta oikeudelta tuomion purkua.

Kun B:n menettely lähtökohtaisesta vakavuudestaan huolimatta edellä kerrotuilla perusteilla olisi rikosoikeudellisesti arvioituna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettu tavoin vähäinen, ei hänen ole ollut syytä epäillä syyllistyneen asiassa rikokseen. Näin ollen asiassa on hänen menettelyään tutkittu vain laillisuusvalvonnallisesti toimittamatta esitutkintaa.

2 Syyttäjän menettelyn arviointi

Tapahtuma-aikaan voimassa olleen syyttäjälaitoksesta annetun lain (439/2011) 6 §:n mukaan syyttäjän tehtävänä oli huolehtia rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisesta hänen käsiteltävänä olevassa asiassa tasapuolisesti, joutuisasti ja taloudellisesti asianosaisten oikeusturvan ja yleisen edun edellyttämällä tavalla. Sisällöltään vastaava säännös on nykyisin syyttäjälaitoksesta annetun lain (32/2019) 9 §:ssä.

Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Aluesyyttäjä A:n asiasta antaman selvityksen mukaan kysymyksessä oleva rikosasia oli jaettu hänelle syyteharkintaa varten 5.6.2018. Kysymyksessä on hänen arvionsa mukaan ollut kiireetön rikosasia ja hänellä oli ollut työruuhkaa. A oli nostanut asiassa syytteen 26.4.2019, jolloin vastaajan haastamiseen oli ollut aikaa kolme päivää ennen vahingontekoa ja vangin karkaamista koskevien syytekohtien vanhentumista. Hänen mukaansa syyteharkintaan käytetty aika oli ollut silloiseen työtilanteeseen nähden tavanomainen. Hän on ilmoittanut pitävänsä mahdollisena, ettei ollut havainnut kahden syytekohtan olevan piakkoin vanhenemassa. Hän on tuonut ilmi käsityksensä, ettei vanhenemassa olleilla syytekohtilla olisi ollut olennaista vaikutusta tuomittavan rangaistuksen määrään.

A ei ollut pystynyt enää selvitystä antaessaan selvittämään, oliko hän jättänyt asiakirjoihin huomautuksen siitä, että syytekohtien vanheneminen on lähellä, mikä hänen mukaansa vastavissa tilanteissa oli ollut sovittu toimintatapa. Apulaisvaltakunnansyyttäjän asiasta toimittaman lausunnon liitteenä olleessa syyttäjältä käräjäoikeudelle haastehakemuksen mukana toimitetussa KO-info –asiakirjassa kyseisenlaista merkintää ei ollut.

Apulaisvaltakunnansyyttäjä on todennut lausunnossaan, että valtakunnansyyttäjän ohjeessa syyttäjän tehtävien kiireellisyydestä ja etusijajärjestyksestä ([VKS:2016:4](#)) on todettu, että yleisen joutuisuusvaatimuksen lisäksi muun muassa syyteoikeuden vanhentumista koskeva rikoslain 8 luku sisältää syyttäjän tehtävässä huomioitavia määräaikoja koskevia säännöksiä, joiden noudattaminen on asiaa käsittelevän virkamiehen virkavelvollisuus. Apulaisvaltakunnansyyttäjän mukaan mainitun ohjeen mukaan syyteoikeuden vanhentumista koskevat säännökset velvoittavat syyttäjää asettamaan vanhentumisuhan alla olevan syyteharkinta-asian etusijalle syyttäjän muihin tehtäviin nähden. Apulaisvaltakunnansyyttäjä on todennut A:n menettelystä, ettei syytteen nostaminen 26.4.2019 vain kolme päivää ennen syytekohtien vanhentumista, kun asia oli saapunut syyteharkintaan jo 5.6.2018, ole ollut hyvän syyttäjätavan mukaista.

Arvioin, että A ei edellä kerrottuun ja asiassa akuutisti uhkaamassa olleeseen kahden syytekohtien syyteoikeuden vanhentumiseen nähden ollut suorittanut asiassa syyteharkintaa tarvittavalla joutuisuudella. Asiassa syytekohtien syyteoikeuden vanheneminen vaikuttaisi olevan seurausta tästä A:n menettelystä. Tapahtuneeseen on A:n omasta selvityksestä ilmenevän perusteella saattanut vaikuttaa se, ettei hän ole asiassa tunnistanut syyteoikeuden vanhenemisen uhkaa.

Apulaisvaltakunnansyyttäjä on todennut edelleen lausunnossaan, että syyttäjälaitoksesta annetun lain, valtion virkamieslain ja mainitun priorisointiohjeen periaatteista ilmenevä hyvä syyttäjätapa edellyttää paitsi sitä, että syyteharkinta valmistuu ennen syyteoikeuden vanhentumista, myös sitä, että syyttäjä omilla toimenpiteillään mahdollisuuksien rajoissa huolehtii käräjäoikeuden edellytyksistä antaa haaste ajoissa tiedoksi vastaajalle ja siten katkaista syyteoikeuden vanhentuminen. Apulaisvaltakunnansyyttäjän mukaan asianmukaiseen viranhoitoon olisi kuulunut, että syyttäjä syytettä nostaessaan olisi erikseen kiinnittänyt käräjäoikeuden huomiota vanhentumisajan läheisyyteen. Yhdyn apulaisvaltakunnansyyttäjän näkemykseen.

3 Johtopäätökset ja toimenpiteet

Käräjätuomari B on edellä päätökseni kohdassa 1 arvioimallani tavalla menetellyt lainvastaisesti tuomitessaan käräjätuomarina vastaajan rangaistukseen syyteoikeudeltaan vanhentuneista teoista.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan, jos virkamies, julkisyhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan tarvetta syytteen nostamiseen.

Annan mainitun lainkohdan nojalla kärjätuomari B:lle hänen edellä kerrotusta menettelystään huomautuksen.

Arvioni mukaan aluesyyttäjä A ei edellä päätökseni kohdassa 2 toteamallani tavalla ole suorittanut asian syyteharkintaa kahden siihen sisältyneen epäillyn rikoksen uhkaamassa ollut syyteoikeuden vanheneminen huomioon ottaen riittäväällä joutuisuudella.

Kiinnitän A:n huomiota syyteoikeuden vanhenemisen huomioon ottamiseen syyteharkinnan joutuisuudessa ja työtehtävien priorisoinnissa.

Lisäksi A ei ollut syytteen nostamisen yhteydessä kiinnittänyt kärjäoikeuden huomiota siihen, että asiassa kahden syytekohtan syyteoikeus oli pian vanhentumassa. Kerrottu on saattanut olla seurausta siitä, että hän ei ollut havainnut asiaa. Saatan kuitenkin hänen tietoonsa vielä näkemykseni, että syyttäjän olisi rikosoikeudellisen vastuun toteutumisen varmistamiseksi syytä pyrkiä omilla toimenpiteillään edesauttamaan sitä, että haaste annetaan syyteoikeuden vanhentumisen katkaisevalla tavalla vastaajalle tiedoksi ennen syyteoikeuden vanhentumista.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Esittelijä

Leo Lahtinen